

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук, доцента

Дропи Ярослава Богдановича

на дисертаційну роботу **Терлецької Вікторії Олександрівни**

**“Економічне оцінювання та формування кон’юнктури ринку
автомобілебудівної продукції”**,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка і управління національним
господарством

1. Актуальність теми дисертації

Розвиток автомобілебудування сьогодні є пріоритетним напрямом стабілізації економічної ситуації в Україні, оскільки галузь здійснює потужний мультиплікативний вплив на економіку країни загалом унаслідок глибоких прямих і зворотних зв’язків з іншими видами діяльності, які забезпечують її сировиною, комплектуючими, а також виконують технічне обслуговування та ремонт автотранспорту й торгують супутніми товарами. Сьогодні ринок автомобілів України характеризується своєю нестабільністю та непрогнозованістю, переміщенням попиту на транспортні засоби нижчого цінового класу, що стало наслідком падіння платоспроможності споживачів через зниження кредитування і зменшення реальних доходів потенційних покупців. Нині в Україні є значний потенційний попит на продукцію автомобілебудування, проте, незважаючи на це, ринок автомобілебудівної продукції представлений, зазвичай, імпортною продукцією, лєвова частка якої уже була у використанні. Це свідчить про невідповідність попиту та пропозиції на ринку й низьку конкурентоспроможність українського автопрому, забезпечення якої можливе за умов проведення аналізу тенденцій розвитку ринку автомобілебудівної продукції, який дасть змогу визначити вектори і сформуванати стратегію розвитку автомобілебудування в Україні.

В умовах євроінтеграції одним із способів вирішення проблем забезпечення вітчизняних споживачів доступними та якісними автомобілями є

залучення інвестицій у розвиток автомобілебудування в Україні. Цьому сприятиме налагоджене виробництво металу, розвинена хімічна промисловість, потужна науково-дослідна база, наявність висококваліфікованої й відносно дешевої робочої сили, значний ринок збуту тощо. Розвинена автомобілебудівна промисловість визначає загальну величину прямих іноземних інвестицій в країну, розмір ринку товарів і послуг в країні, обсяг бюджетних доходів, стимулює науково-технічний прогрес, сприяє поліпшенню платоспроможності підприємств, зростанню добробуту та якості життя населення. Будучи, з одного боку, великим споживачем матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, а з іншого – головним виробником промислової продукції, автомобілебудівні підприємства відіграють важливу роль у забезпеченні економічного зростання. Ринок автомобілебудівної продукції України потребує детального вивчення чинників впливу на ринкові тенденції, визначення незаповненої ніші ринку з метою оптимального розподілу товарного асортименту за класами автомобілів, що допоможе адекватно визначити її потенційні фінансові результати. За таких умов особливого значення набувають проблеми економічного оцінювання та формування кон'юнктури ринку автомобілебудівної продукції, оскільки вона задає темп розвитку національної господарської системи загалом.

Актуальність дисертаційної роботи Терлецької В. О. пов'язана із необхідністю адаптувати до сучасних умов теорію й методологію економічного оцінювання та формування кон'юнктури ринку для ефективного функціонування ринку автомобілебудівної продукції України. Робота містить ґрунтовний аналіз динаміки та структури ринку автомобілебудівної продукції України та оригінальні пропозиції автора щодо формування його кон'юнктури .

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків

і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність

Дисертація є системним дослідженням важливої наукової проблеми та актуальна як за задумом, так і за поставленими у ній завданнями, в якій автор досягає мети – проведення економічного оцінювання та формування кон'юнктури ринку автомобілебудівної продукції України.

Мета, об'єкт і предмет дослідження повністю відповідають обраній темі дисертації. Зміст сформульованих у дисертаційній роботі наукових завдань відповідає актуальній проблематиці досліджень у відповідній сфері. За результатами дослідження отримані нові наукові положення, розроблено та обґрунтовано нові теоретико-методологічні підходи до економічного оцінювання та формування кон'юнктури ринку автомобілебудівної продукції в Україні.

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації Терлецької В. О. мають достатньо високий ступінь обґрунтованості та достовірності, оскільки базуються на опрацюванні значної кількості наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників з питань економічного оцінювання та формування кон'юнктури ринку автомобілебудівної продукції, а також є результатом всебічного та об'єктивного аналізу досліджуваних явищ, здійсненого за допомогою сучасного наукового інструментарію. У процесі дослідження здобувачем застосовано сукупність загальнонавчаних методів наукового пізнання – теоретичного узагальнення; системного, порівняльного, економіко-статистичного й поєднувального аналізу; синтезу; структурно-функціонального підходу; анкетування; аналізу часових рядів; графо-аналітичні; експертні; математичної статистики; економетричного моделювання. Такий диверсифікований інструментарій проведеного дослідження дав змогу автору вирішити поставлені завдання і сформулювати обґрунтовані висновки.

Достовірність основних наукових положень дисертаційної роботи підтверджується також їх апробацією на міжнародних та всеукраїнських конференціях, публікаціями у наукових виданнях, впровадженням результатів дослідження у практику діяльності державної та корпоративної структури. Зокрема, серед них: Департамент економічної політики Львівської обласної державної адміністрації та ПАТ “Концерн-Електрон”. Наукові здобутки дисертанта використовуються у навчальному процесі Національного університету “Львівська політехніка” під час викладання дисциплін “Мікроекономіка” і “Державне регулювання економіки”.

Зміст дисертації є обґрунтованим та достовірним за науковими положеннями, сформульованими висновками й рекомендаціями, в основі яких надбання теорії та методології економічної науки, методи наукового пошуку і обґрунтування нових рішень, а також власні науково-аналітичні розрахунки дисертанта. Результати наукових досліджень, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є складовою науково-дослідної роботи Національного університету “Львівська політехніка” за темою “Проблеми конкурентного розвитку національної економіки та суб’єктів господарювання” кафедри теоретичної та прикладної економіки (номер державної реєстрації 0116U004113) та “Формування системи управління діяльністю організації на засадах врахування інтересів стейкхолдерів” кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва (номер державної реєстрації 0115U006724).

Аналіз змісту дисертації, опублікованих праць та автореферату підтверджує достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться у дисертації і виносяться на захист.

3. Новизна основних наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукова новизна отриманих результатів полягає у розробленні теоретичних і методичних положень щодо удосконалення економічного оцінювання та формування кон’юнктури ринку автомобілебудівної продукції. Найбільш вагомими науковими результатами, отриманими автором, є:

1. Застосування для оцінювання та прогнозування кон’юнктури ринку автомобілебудівної продукції статичного й динамічного підходів, що дають змогу встановлювати надійні кількісні оцінки її стану і динаміки з урахуванням особливостей функціонування ринку на підставі динамічних рядів значень показників, що відображають дію кон’юктуроформуючих факторів, шляхом відображення таких функцій кон’юнктури ринку – інформаційної, ідентифікаційної, діагностичної та прогнозної. Дослідження підтвердили доцільність та ефективність використання факторного і моніторингового підходів до оцінювання кон’юнктури ринку автомобілебудівної продукції. Вони уможливають встановлення адекватних кількісних та якісних оцінок її

стану і динаміки у мінливих економічних умовах на підставі поточних та нормативних значень індикаторів та апроксимуючих функцій (с. 11-12 автореферату та с.160-164 дисертації).

2. Удосконалення системи індикаторів економічного оцінювання стану і динаміки кон'юнктури ринку автомобілебудівної продукції, яка охоплює дію найбільш впливових кон'юктуроформуєчих факторів та включає показники попиту, пропозиції, державного регулювання ринку та взаємодії стейкхолдерів, відповідає загальним системоутворюючим вимогам до формування сукупності індикаторів економічного оцінювання та формування кон'юнктури ринку, що дало змогу удосконалити структуру запропонованої системи індикаторів та провести інтегральну оцінку ринку автомобілебудівної продукції. Цілеспрямоване формування системи індикаторів проведено з дотриманням таких принципів: доцільності, достовірності, спрямованості, надійності, доступності, вимірюваності за кількісною та якісною шкалою, однозначності, регуляторності, оперативності та раціональності (с. 6 автореферату та с. 165-168 дисертації).

3. Удосконалення положення з виявлення закономірностей зміни попиту і пропозиції на автомобілебудівну продукцію з використанням нелінійних трендових моделей та методів їх дослідження. Це дало змогу виявити, що із сукупності елементарних функцій для оцінювання кон'юнктури ринку автомобілебудівної продукції України найадекватнішими є експоненційна та степенева. Властивості інших функцій не відповідають характеру зміни кон'юнктури ринку, тому застосування їх у моделюванні є недоцільним (с. 13 автореферату та с. 122-126, 139 дисертації).

4. Представлення модифікованої оптимізаційної економіко-математичної моделі часткової економічної рівноваги, що спирається на моделі загальної рівноваги Вальраса та Ерроу-Дебре, спирається на сформовані автором концептуальні положення та відображає особливості функціонування вітчизняного ринку автомобілебудівної продукції і забезпечує досягнення інтересів сторін взаємодії. Це дало змогу описати взаємодію суб'єктів ринкової

економіки у процесах виробництва, розподілу і споживання продукції упродовж річного циклу (с. 15-16 автореферату та с. 195-200 дисертації).

5. Уточнення поняття “кон’юнктура ринку” на рівні національної економіки, визначення принципів та виокремлення функцій частково регульованого ринку автомобілебудівної продукції. Під “кон’юнктурою ринку” автор розуміє кількісну і якісну характеристики стану та динаміки ринку, що визначаються як результат дії факторів різної природи у кожен момент часу на економічну систему, ринковий механізм чи економічну одиницю, що характеризуються сукупністю показників (індикаторів), їх числовими значеннями та напрямом. Це дало змогу конкретизувати змістове та функціональне наповнення базових понять з метою їх однозначного тлумачення й консенсусного сприйняття (с. 6 автореферату та с. 45 дисертації).

6. Розвиток положення зі встановлення основних характеристик продукції автомобілебудування та оцінювання їх впливу на формування вибору споживача з використанням засобів поєднувального аналізу. Це дало змогу визначити відносну вагомість ознак автомобілебудівної продукції та підтвердити ефективність такого аналізу (с. 14-15 автореферату та с. 173-188 дисертації).

4. Теоретична і практична значущість результатів дослідження

Теоретичне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що наукові положення, висновки та рекомендації, отримані дисертантом за результатами дослідження, є певним внеском у економічну науку стосовно поглиблення існуючих теоретико-методологічних засад економічного оцінювання та формування кон’юнктури ринку автомобілебудівної продукції України в умовах євроінтеграції. Запропоновані рекомендації мають прикладну спрямованість і сприятимуть поліпшенню якості економічного оцінювання та формування кон’юнктури ринку транспортних засобів і підвищенню ефективності діяльності державних органів влади щодо стимулювання його розвитку в Україні.

Загалом теоретико-методологічна частина роботи виконана автором логічно та науково професійно з внесенням відповідних уточнень в понятійний апарат досліджуваної проблематики. Водночас сформульовані у дисертації теоретико-методичні положення використовуються у навчальному процесі у Національному університеті “Львівська політехніка”.

Практична значущість дослідження В. О. Терлецької полягає у тому, що обґрунтована здобувачем сукупність теоретико-методологічних положень і пропозицій практичного спрямування формує підґрунтя для підвищення якості державного менеджменту та сприятиме зростанню ефективності функціонування ринку автомобілебудівної продукції в умовах глобалізації. Окремі результати дослідження використовуються органами місцевої влади і управління й приватним підприємством, зокрема: впроваджено метод формування кон'юнктури ринку автомобілебудівної продукції за економіко-математичною багатокритеріальною оптимізаційною моделлю часткової економічної рівноваги; застосовано для оцінювання та прогнозування кон'юнктури ринку автомобілебудівної продукції України статичний та динамічний підходи, які дають змогу встановлювати надійні кількісні оцінки її стану і динаміки й урахувати особливості функціонування вітчизняного ринку; використано систему індикаторів економічного оцінювання стану і динаміки кон'юнктури ринку автомобілебудівної продукції, яка ґрунтується на загальних системоутворюючих принципах.

5. Повнота висвітлення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Ознайомлення зі змістом дисертації та опублікованими працями здобувача підтверджує, що наукові положення, висновки та рекомендації, які сформульовані у роботі, повністю відображені у публікаціях автора. За результатами дослідження опубліковано 19 наукових праць загальним обсягом 7,23 д.а. (6,12 д. а. належать особисто автору), з них: 9 статей у наукових фахових виданнях України (у тому числі 3 – у виданнях, що включені до

міжнародних наукометричних баз) та 10 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

6. Відповідність автореферату до основних положень дисертації

Автореферат у повній мірі розкриває головні наукові результати, які дисертант отримав у процесі дослідження, а також ступінь новизни розробок і рекомендації щодо можливостей практичного застосування одержаних результатів наукового дослідження та є ідентичним змісту дисертації.

Можна зробити висновок, що повнота викладу основних результатів дисертації відповідає чинним вимогам МОН України.

7. Зауваження до змісту дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи рівень підготовки дисертації та результати, які автор отримала під час дослідження, необхідно підкреслити, що робота не позбавлена дискусійних положень та окремих зауважень, серед яких необхідно виділити такі:

1. У підрозділі 1.1 дисертаційної роботи йдеться про структуру формування та оцінювання кон'юнктури ринку, що охоплює такі важливі компоненти: концептуальний, змістовно-процесуальний та методичний. Автору варто було більше уваги приділити розкриттю економічної сутності зазначених параметрів та висвітленню взаємозв'язків між ними;

2. Дисертант у підрозділі 1.2 роботи наводить розгорнуту типологію факторів впливу на формування кон'юнктури ринку автомобілебудівної продукції (табл. 1.2), однак доцільно було б деталізувати окреслені чинники та визначити ступінь їхньої присутності на сучасному ринку транспортних засобів в Україні (с. 51);

3. У контексті євроінтеграційних процесів автору доцільно було б глибше дослідити їх негативний вплив на функціонування ринку транспортних засобів України загалом та розвиток вітчизняної автомобілебудівної промисловості зокрема. Також у цій сфері необхідно визначити комплекс заходів з метою зниження негативного впливу глобалізаційних процесів на ефективність

функціонування українського ринку автомобілебудівної продукції. Окрім того, варто було б порівняти кон'юнктуру вітчизняного ринку автомобілів із ринками розвинених країн ЄС.

4. Робота значно б виграла у випадку дослідження автором у підрозділі 2.1 впливу тіньового сектору економіки на кон'юнктуру ринку автомобілебудівної продукції в Україні. Доцільно було б дослідити ступінь впливу “чорного” ринку транспортних засобів на розвиток вітчизняного автомобілебудування та запропонувати Уряду комплекс заходів для нівелювання такої дії.

5. У підрозділі 2.3 доцільно було б урахувати вплив інвестиційного клімату на пропозицію вітчизняних автомобілів в Україні та розвинути напрями його поліпшення з метою залучення інвестиційних ресурсів для підвищення частки присутності українських виробників на цьому ринку.

6. У тексті автореферату (рис. 4, с. 11) та дисертації (рис. 3.1, с. 160), на схемі взаємодії учасників ринку автомобілебудівної продукції не відображена діяльність конкурентів (внутрішніх та зовнішніх), що є особливо характерним для ринку автомобілебудівної продукції. Дисертанту у роботі доцільно було б врахувати можливу конкуренцію між виробниками у схемі взаємодії учасників цього ринку.

Проте, вказані недоліки не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, а поставлені у роботі автором завдання розв'язані на достатньо високому науково-теоретичному рівні. Виявлені упущення будуть сприяти здобувачеві у процесі проведення подальших наукових досліджень

8. Загальні висновки до дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Вікторії Олександрівни Терлецької є завершеним науковим дослідженням, присвяченим вирішенню актуальної проблеми – економічного оцінювання та формування кон'юнктури ринку автомобілебудівної продукції. Вона відрізняється глибиною вирішення значної кількості наукових і практичних проблем, новизною і оригінальністю висновків, є особисто виконаною науковою працею. Автором отримані науково

обґрунтовані результати, що є важливим внеском у вдосконаленні діючої системи оцінювання ринку автомобілебудівної продукції. Отримані здобувачем результати мають як наукову, так і практичну значущість. Головні положення змісту дисертації апробовані на науково-практичних конференціях, опубліковані у наукових працях автора та повністю викладені у авторефераті.

Дисертація Терлецької В.О. “Економічне оцінювання та формування кон’юнктури ринку автомобілебудівної продукції”, виконана на належному науковому рівні, має практичну спрямованість і відповідає вимогам МОН України п. 9, 11, 12, 13, 14 “Порядку присудження наукових ступенів” затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року. Усе зазначене вище дає змогу зробити висновок про те, що автор дисертаційної роботи Терлецька Вікторія Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
економічного факультету
Львівського національного
університету імені Івана Франка

Я. Б. Дропа

Підпис доц. Я. Б. Дропи підтверджую:
Вчений секретар
Львівського національного
Університету імені Івана Франка, доцент

О. С. Грабовецька